

Učiteljski list

GLASILO „ZVEZE SLOVANSKIH UČITELJSKIH DRUŠTEV V TRSTU“.

Izhaja 1., 10. in 20. vsakega meseca. — Uredništvo (slovenskega dela) in upravnništvo v Trstu (15), Vla Udine 35, III. Hrvatski dopisi naj se pošiljajo na naslov: Vinko Šepić, nadučitelj u Buzetu. — Izdaja „Zveza slovanskih učiteljskih društev v Trstu“, odgovorni urednik slovenskega in hrvatskega dela Jože Pahor. — List je za člane izdajateljice brezplačen, naročnina za nečlane Lir 24.— Tekoči pošt. račun. — Tiska Tiskarna Edinost v Trstu.

Št. 2

V Trstu, 15. januarja 1925.

Leto VI.

Teorija in praksa

(Konec)

Priredil B. Medvešček.

Lombardo-Radice je res velik: v teoriji in praksi. Postavil si je neobičajen spomenik z dvojnimi licem... Bogve ali je pa pomislil takrat, ko je gradil svojo papirno stavbo, da ga bo usoda v kratkem prisilila, da jo postavi pred neizprosno dilema: da ji vlije življenja, ter jo napravi res veličastno, ali pa da jo sam zruši in potepta? Ali ni pomislil, da zija med naukom in življenjem prepad, ki ga je treba šele premostiti? Ni pomislil tega ne takrat in ne sedaj, zato je prepad ostal in ga je sam še povečal...

Njegova teorija pa je vendar le pisana za življenje, saj je namenjena, kakor sam pravi, v prvi vrsti novim učiteljem, ki naj jim bo sodnica v njihovem stanovskem življenju.

Kaj poreče tak mlad in idealen italijanski učitelj, ki je črpal iz L.-R. knjige vzvišene nauke o nacionalnosti in si jih je vtisnil v dušo, a ga je nemila usoda zanesla v naše kraje, kjer mora svojo teorijo uveljavljati v slovanskih ali nemških šolah po Gentilejevi reformi? Kaj naj si misli o vsem tistem raznarodovalnem nasilju, o vseh tistih vnebovpijočih krivicah, ki so se godile tlačnim narodom pod Avstrijo, Rusijo in Nemčijo in ki jih je tako porazno obsojal isti L.-R. v teoriji, a jih v praksi ravnotako zapoveduje! Kaj poreče?... Kakor je že rekel Italijan-poštenjak slovanskemu tovarišu: «Tutto è capovolto, ma la mia coscienza non vuole ancora impazzire; piuttosto me ne vado!»

Da, svet se postavlja na glavo! Kar je bilo včeraj sveto, je danes pogaženo v blato po istih, ki so je dvigali do nebes. Država, ki se je postavila pred vojno na stran zatiranih, ki je vstopila v vojno prav s tem geslom, ravna sedaj po vojni s svojimi manjšinami po istem receptu, ki ga je prej pri drugih obsojala. Ponavlja se zopet staro prekletstvo, da kdor se najbolj zgraža nad brutalnostjo drugih, ko je spodaj postane enak njim, ali pa še hujši, ko je zgoraj. Vse je bilo lepo in prav, ko so delili nauke drugim; ko so se pa sami znašli pred preizkušnjo, je niso prestali. Zatemneli so visoki ideali Mazzinija in Giobertija, a Lombardo-Radice je zamenjal svoj princip z Gentilejevo reformo!

Bolj ko razmišljaš o nasprotstvu med naukom in resnico, bolj se utrja v tebi prepričanje, da igra v L.-R. življenjski dejavnosti razdvojenost usodno vlogo. Kajti za svoje najnoveše početje ne more najti opravičbe niti v krivem nauku, ki v današnjih dneh trenutno stopa na mesto resnice. Mislim ono veliko laž, po kateri se vrši naše raznarodovanje pod pretezo popravljanja davne krivice. Niti ta videz ne more pisatelja rešiti! V svojem delu se on dobro zaveda razlike med raznarodovanjem in med dviganjem morebitne umetno potlačene nacionalne zavesti. V poglavju, kjer obravnava pojem narod, priznava, da niso Italijani čisti potomci Rimljanov, temveč mešanica raznih plemen. Kar pa družijo vse Italijane, južne in severne in kar je odločilno za

njihovo enotnost, je ista nacionalna duševnost, ki jih spaja v en narod. Da so n. pr. severni Italijani etniško bližji Nemcem in Slovanom kot južnjakom, ne igra pri tem nobene vloge. Izmed takrat neodrešenih bratov so mu Tržačani in Trentinci pravi Italijani, ker imajo svoj italijanski dialekt, a Dubrovčanom n. pr. odreka italijanstvo, četudi govorijo čisto italijanščino, prav radi tega, ker jim menjka dialekt. S tem pa je sam že v naprej ovrget morebitno in v resnici tudi že večkrat izgovorjeno trditev, da gre pri nas za popravno krivico, ki se je nad nami nekoč dogodila v jezikovnem oziru, t. j. za nekak «status quo ante».

Svet se ni po vojni mnogo spremenil, le vloge so drugače razdeljene. Na mesto Poljske, tega «križanega naroda», smo stopili mi. Tudi za nas velja zloglasni izrek oholega Prusaka «na tej trdi zemlji moraš biti kladivo ali naklo!» In po tem se ravna ves potujočevalni sistem, ki so ga že izkušali Prusi nad Poljake. Vse po vrsti; kajti kar še ni bilo, bo pa že še prišlo. Saj je še gorka izjava ministrskega predsednika Mussolinija, ki jo je izustil komaj pred nekaj dnevi na račun manjšin. «Še deset let življenja jim je usojeno, potem pa je z njimi konec!»

Tako pravi kladivo, a kaj naj rečemo mi, naklo? Nič drugega kakor so pravili in delali drugi na našem mestu. Zgodovina nas uči. Kladivo nabija, a naklo kreše iskre. Mazzini in Gioberti sta dovršila svojo misijo pri tistih, ki jim je bila najbolj namenjena; odrabili so ti njune nauke in jih zavrgli med staro šaro. Teh naukov se oklenimo mi in se ravnajmo po njih; bodimo mi izvrševalci njih svete oporoke. Zgodovina živi dalje... In tudi Lombardo-Radice naj živi v nas z vsemi svojimi lepimi nauki in z vso svojo dobro metodo, ki jo je nehote postavil pred svojim razdiralnim delom kakor blagoslov, ki naj uniči vpliv prokletstva. Posebno njegov krasni nauk in spomin si dobro utisnimo v srce in se ravnajmo po njem: «Vse kar se je dvignilo k luči zavesti, je večno, ker je klin na lestvi človeštva. Četudi je narod kot država uničen in strl, ostane in živi, živi večno; resnično umre le tedaj, ko izgubi svoj življenjski zmisel, ko izgubi svojo nacionalno zavest!»

Vse kar je trhlo in zidano na pesek, se poruši prej ali slej, kremen pa ostane. Tako se bo zrušila tudi sedanja šolska reforma in vsi njeni krivični spremljevalci, pred njo in za njo. Ostala pa bo naša pravda, ostal naš jezik in ostali mi, ki imamo mesto na svetu, kljub vsemu in vsem.

Naš odpor proti tlačenju naše zavesti, naša borba za naš jezik in naše šole — oboje je upravičeno in naravno sveto, ker služi človeštvu, temu najvišjemu idealu.

Ključ rešitve našega sedanjega gorja je v naših rokah; od nas samih je odvisno, kaj bo z nami v bodočnosti. Živeli bomo, ako bomo hoteli živeti, kljub vsemu in vsem; če poginemo, poginemo le zato, ker smo to sami hoteli. Kaj si izberemo? Med življenjem in smrtjo izbera ni težka!

Metode jezikovne obuke

(Nadaljevanje).

Nisam pre spomenuo, da će učitelj najaviti djacima, da će se učiti u dotičnoj lekciji o bojama. On će pokazati prstom na ploču, te će reči: nera (schwarz); upreti će prstom u kredu te reči: bianca (weiss); a jedva slede gornja pitanja i odgovori: — Come è questa tabella? — Questa tabella è nera. — Come è questo gesso? E' bianca questa tabella? Učitelj će preći na ostale predmete pogledom na boje. Za opetovanje će on preskačući samo upreti rukom na papir, kredu, ploču, zid..., a djaci će odgovarati: La carta è bianca; itd.

Hoće li učitelj da poda reči dug i kratak, on će uzeti dugu i kratku šibu, te će reči: lunga (držeći u ruci dugu šibu); a držeći kratku reči će: corta... On će tada dignuti dugu šibu, a djaci će kazati: lunga, a onoj kratkoj: corta. Slede pitanja: Come è questa bacchetta? Questa bacchetta è corta. — E' lunga questa bacchetta? No, questa bacchetta non è lunga...

Prve vežbe moraju biti zorne, a ovo ga ne može biti bez predmeta, modela i slika.

Brojeve naučiti će učitelj učenike opet brojeći predmete. Pokazaće jednu kruglucu i reči: una, dve kruglice: due... Bolje je brojiti decu.

Zamenice: ja, ti, on... predložiti će ih na učenicima. Pokazivaće sebe, te će reči: io; pokazivaće drugu osobu: tu; treću osobu: egli (ella)... Uzeće u skup dvoje, troje dece: noi; pokazivaće drugu skupinu: voi; treću tamo: eglino (esse)... Iza ovo ga slede rečenice i razgovori. (Io sono maestro, tu sei scolaro). Što sam ja? Što si ti? Što je Ivan?

Zorno će učitelj naučiti djake glede novih reči: polovica, trećina, ako uzme jaboku, te je raspolovi, rastroji, rasčetveri... Un pomo, mezzo pomo, un terzo, quarto.

Šolski dnevnik

(Objavil Alfredo Panzini v «Corriere della Sera» od 24. dec. 1924.)

Šolski dnevnik je tista reč, kamor učenec dan za dnem pridno zapisuje svoje naloge, ali «dolžnosti», kakor pravijo danes učitelji. Giannetto je priden učenec, ki obiskuje prvi razred gimnazije. Gospod ravnatelj pa je bil dejal: «Nad vsem pa vam priporočam šolski dnevnik!»

Sicer je priporočil tudi druge predmete (ti so postali zdaj, ko so jim pridejali še polis, Egipt, Jude, latinščino, Bakona itd., in zraven še par tujih jezikov, v resnici pravi in ne dozdevni predmeti, težki kot gore!), toda pred vsem je priporočil šolski dnevnik. Šolski dnevnik je v pameti gospoda ravnatelja kot nekaj cepin, ki je potreben, da premagáš gore snovi.

Šolski dnevnik naj bi bil učencu to, kar poslovni zapisnik trgovcu. K temu bi lahko služil tudi koledar; tudi si ga lahko vsak sam sešije iz štirih belih listov. Ali gospod ravnatelj je priporočil tega, najnovejšega vzorca. Stane le pet lir. Giannetto pa se je bil tako prestrašil tistega «nad vsem pa šolski dnevnik», da je hitro tekkel kupiti ta dnevnik najnovejšega vzorca.

Seveda! Dečko šestnajstih let, ki je pravkar vstopil v gimnazijo, je vsaj v prvih dneh nekaj katehumen, ki se uvaja v svete misterije. Knjižotržec ali papirničar (oziroma: knjižopapirničar,

Učitelj će uporabom prisposoda bez materinskog jezika naučiti djake ne samo reči konkretnih pojmov (stvari) nego i apstraktnih, kako već dosada spomenusmo i videsmo. Tako će prisposobom naučiti reči: visok, nizak; uzak, širok; velik, malen itd.

Mnogo će moći dobar učitelj pedagog postići bez posredovanja materinskog jezika, ali ne će moći sve i sva. Dolazi u životu i jeziku toliko apstraktnosti, da će on biti **prisiljen** pozvati u pomoć **materinsku** reč. Kada i u kojoj meri ovisi to mnogo o dobi, znanju, razvijenosti djaka što uči tuđi jezik. Školska soba je naime preuzan kutić života, a da bi i najvršniji učitelj mogao mnogo ili sve postići bez uporabe materinskog jezika. Učitelj morao izaći iz školske sobe u prirodu, u radionice i drugamo, ako hoće da nauči djak dotični tuđi jezik. Mesto toga mogu mu izvršno pomoći dobre slike, ali koje imaju svu vrednost za već odrasle, naobražene djake (ljude), koji već poseduju čiste pojmove, a prema tomu i znadu valjano svoj materinski jezik. Zapravo samo oni jesu u stanju, da nauče tuđi jezik, pa je njima, poznavajući temeljito svoj materinski, lako učenje tuđih jezika. Nepismen i neuk čovek vrlo teško će ikada naučiti valjano tuđi jezik, pošto ni svoga materinog ne pozna temeljito ni opširno; a ovaj je temelj svim tuđim jezicima. Samo naobražen, školovan čovek može naučiti valjano tuđe jezike, pošto mnoga jezična pravila svog rodnog jezika vrede i za tuđe jezike, a k tomu ima znanja realnog i društvene rutine. — Ograničen čovek i u znanju jezika je ograničen, uzak, nizak.

Naravno, za naobražene ljude mnogo vrede slike, a ovi se mogu mnogo naučiti i bez uporabe majčine besede; dočim s neukom decom morati će učitelj rabiti njihov obiteljski govor kao ishodište za poučavanje u tuđem jeziku. Uspeh će ovisiti o stepenu znanja, realnog i jezičnog, što ga poseduje djak. — Na pesku se ne grade ni kućice, a kamokoli palače. (Dalje).

kakor jim pravijo danes) mu ponudi ta znameniti dnevnik, dernier cri.

Giannetto ga radovedno odpre: najprej zagleda neke podobice in to mu prija. Prva oseba, da katero je naletel, je Njegovo Veličanstvo, sam Kralj. Stoji pokonci v generalski uniformi in zdi se, kot da bi pravil: «Pazi se, ker bom gledal, če boš ali ne boš izpolnjeval svojih dolžnosti!» Zraven je še elegantna podobica, stoječa v profilu v ardiški obleki. Giannetto je na prvi mah ne pozna; pa je Gabrielle d'Annunzio, pesnik-vojak, kakor pove napis v velikih črkah. Potem pa so še štirje medalijončki, razvrščeni v obliki štiripere snetelje; Giannetto jih brž spozna. Eh, saj so že stari! So ustvaritelji italijanske edinosti: Cavour s široko brado, Garibaldi v okrogli kapici malopridneža, Mazzini v črnem oprsu, Viktor Emanuel z brkači in bradico, ki ni danes več v modi. Potem pa so še «mučeniki» (1882—1918). Giannetto jih je čul imenovati, ni jih pa še poznal: Oberdan, Battisti, Sauro.

Nekje v sredini sreča Giannetto žalostnega moža z visečimi brki. To je ubogi Giovanni Pascoli, ki naj bi tudi stražil nad dolžnostmi; a zraven njega je še nekdo, ki se zdi, da bi pravil: S silo so me postavili sem, a jaz ne maram biti! To je Giosuè Carducci. Na koncu zvezka pa zagleda Giannetto starega franciskana, pokritega s kapuco, držečega v eni roki steklenko, v drugi kozarec, ki se zdi, kot da pravi: Oh, kako je dobro! Mežika dečku s polzaprtimi očmi: Ubogaj me! Pij od tega eliksirja,

ki se mu pravi »požvižgam se na vse« in boš vedno srečen! Spodaj pa je bilo zapisano: moškat od sušenega grozdja... (sledi ime tvrdke).

Največja sreča za človeka Giannettovih let je, da ne gleda vsega natančno in da ne misli preveč, sicer bi bil Giannetto, namesto vseh knjig, potrebnih za predmete, raje kupil gramofon, ker je šolski dnevnik, dernier cri, opominjal: Najuspešnejši učni pripomoček za mladino je gramofon. Nado-mešča... itd. itd. (sledi ime tvrdke). Giannetto pa kot priden deček je kupil za sto lir in še več knjig ter je začel hitro polniti svoj dnevnik. Tiskana razpredelnica na eni strani je govorila: moji profesorji. In Giannetto je napisal imena svojih profesorjev. Drugi list je dejal: šolske knjige. Tretji: tedenski urnik učnih ur. Potem so bili še mnogi kvadratiči za čas od novembra do konca šolskega leta. Giannetto vpisuje v vsakega svoje naloge! Računstvo: deljenje polinomov; italijanščina: Dante, pekel, peti spev; filozofija: sofisti; zgodovina: pre-roki judovskega ljudstva; kemija: kristalizacija, itd. Ali je mogoče večji red, nego je ta?

Nekega dne pa se zgodi, da Giannetto pozabi svoj dnevnik doma v očetovi sobi. Ta je mož zdravega razuma in zato velja za čudaka. Je zdravnik in je priklenjen zaradi nekih bolečin v kolku na naslanjačo v sobi; če ne bi bilo teh bolečin, bi hodil po svojih opravkih in bi gotovo ne bil zapazil ne knjig, ki jih je Giannetto kupil, in niti njegovega pozabljenega dnevnika.

Prva reč, ki je začudila očeta, je bilo veliko število novih knjig, pozornost zbujačo vnanjosti, avtorjev, ki jih njegov čas ni poznal, ali pa ki jih je tedanja mladina prebirala za zabavo na skrivaj. Sedaj pa so nekatere, kot Molièrja, Shakespearea, Schillerja, Machiavellija, Leonardo da Vincija, Goetheja in Cervantesa, militarizirali za šolsko porabo: res, improvizirana in nepričakovana militarizacija!

Od daleč so ti poetje napravljali že nekak utis, a od blizu, o groza! Vsakdanje, kosmato blago, groteskni obrezi, ohlapnega šiva. Zdelo se je, da gledaš podeželskega krojača, ki Cervantesu šiva svršnik, ali pa predeluje Machiavelliju suknjo; ali pa tudi da vidiš brivca, rezočega DaVinci ju brke, brado in lase po ameriškem načinu.

«Viš, viš» — vzklizne Giannettov oče — «kakšne nove pisatelje je treba zdaj poznati v šoli! To je najkrajši način, da jih pristudijo mladini, ki jih ne bo več pogledala.»

Dante, Horacij in Homer so že obglavljeni, zdaj je vrsta na teh. Ubožčki!

Najzabavnejša reč za Giannettovega očeta pa je bil šolski dnevnik. Na prvi pogled se je zdel zelo patrijotičen in nasičen italijanstva kakor slaščica, natrpana z dišečo smetano; a če bi ga bili objavili v l. 1919., bi mogel biti do domovine povsem ravnodušen, ker, kadar ljubiš od srca, ne pretiruješ v izrazih.

Dnevnik je govoril: Kdor zapusti domovino, izžene sam sebe. Domovina je živa bolj od našega mesa. Ti, o domovina, postaneš še velika v svetu, lepa kot solnce Alp, sveta v svojem dolgem trpljenju, lepa v neizmerni bodočnosti! Kdor umre za domovino, je dosti živ!

Res, lepi in resnični nauki, a le takrat, ko so na pravem mestu in ne v dnevniku. Kako, da niso vse znamenite osebe, ki so poslale svoja pohvalna pisma, katera so natisnjena v tem dnevniku, spoznale te strašne bedaščine? —

V resnici je dnevnik le trgovska reklama. To pa še ni nič slabega. Tak je naš svet in mi živimo v njem in od njega. «Bel Paese» opata Stoppanija, poštenega lica, služi v reklamo za sir*); stroga Giocconda božanskega Leonarda je posodila svoje ime čistilnim vodam. Naivnež bi bil, ki bi se danes srdil na te oskrunitbe.

Posebnost, ki je Giannettovega očeta silno zabavala, je bilo mešanje reklame in moralnih sentenc. Nauki na bolj junaške morale so stali na zgornjih, trobentanje reklame pa na spodnjih robovih strani dnevnika. Prava mešanica »sacra profanis«. In vrhu vsega je razvrstitev moralnih naukov zgoraj in reklame spodaj ustvarjala nehoti in čisto slučajno razveseljujejo in čisto humorističen utis.

To so bila presenečenja kaleidoskopa; in v resnici je Giannettov oče prelistaval dnevnik, kakor da je kaleidoskop.

«Šola je svet kraj.» A spodaj: «Timo mentolove slaščice so nekaj finega» (sledi ime tvrdke).

Zgoraj: «Najboljša pijača je voda. Drži se, otrok, tega Pindarovega rekala» — Toda spodaj: «Nekaj besed o alkoholu. Podlaga vseh likerjev je alkohol. Likerji se barvajo na najrazličnejše načine; toda tvrdka... itd. itd. Pijte, mladeniči, liker... (sledi ime likerja).

Zgoraj je bilo napisano: «Stoj kot hrast mi sred poljane, ki nikoli se ne gane!» — Spodaj pa: «Kupujte vsi slaščice, bombončke, sadje in konzerve... itd. itd.»

Zgoraj je bilo: «Če bi mladina znala, koliko je vredno znanje, bi se učila dan in noč.» O ne, za božjo voljo! Za srečo mladina ne veruje tem lažem. Kaj bi pa znala, tudi če bi se učila dan za dnem? Mi imamo pravico, da mnogočesa ne poznamo, zato da vsaj nekaj znamo! — Toda spodaj je bil popravek: «Odišaviti lastno sapo, da postane prijetna, je prva dolžnost omikanega človeka». — «Ne prijemajte tujih reči,» je zatrjeval naslednji nauk. Kako to? Ne prijemati? —

«Blagor ubogim», je pravilo nekje zgoraj. A spodaj: «Vsakdo lahko obogati. Carnegie, ameriški milijonar, priporoča kot pogoj za obogatitev odlikovano tvornico jeklenih blagajen...» (sledi ime tvrdke).

Giannettov oče je menil: «Kdor bi hotel osmešiti ta dnevnik, ne bi uspel. Smešnost, ki je več ne čutiš, ubija literaturo humorja. Bodite usmiljeni z mladino! Maxima debetur pueris reverentia.»

Ko se je Giannetto vrnil iz šole domov, je slišal očeta, ki se je silno smejal. «Kako je zabaven ta dnevnik, moj sin! Užil sem prijetno urico, ko sem ga prebiral.»

Ko je pa bolje premislil, je spoznal, da je krivda le njegova. Vseh teh nauk ne smeš vzeti resno; so le zunanji okraski in dokaz bi bil sledeči: vsi najlepši, najmoralnejši in najkrepkejši nauki imajo svoje mesto v dnevniku, le enega manjka: tistega, ki bi dal vsem pravo vrednost. «Ab Jove principium!», kakor so govorili pogani, ali pa: «Timor Domini initium sapientiae», kot pravijo kristjani.

Neki pregovor meni: Gorje mu, ki zamolči resnico!

Bolje še: Gorje mu, ki govori resnico!

(Prevel — j. c.)

*) Znamenita knjiga!

Vzgoja v Rusiji

Zadnja številka »Popotnika« objavlja zanimive podrobnosti o vzgoji in šolstvu v Rusiji. Posnela jih je po reviji »Die Neue Erziehung«, ki ima direktna poročila. Iz teh je posneti, da se življenje tam sicer konstantno konsolidira, da pa je tempo — radi nešteti zaprek — izredno počasen. V št. 7/1923 replicira dopisnik, učitelj iz Rusije, na »podtikavanje« in »zavijanje« glede vzgojnih razmer v Rusiji. Glede prisilnega dela mladine: tozadevna odredba ni obsegala starosti do 18. leta, a tudi za ostale je bila ukinjena l. 1921. Politično udejstvovanje mladine: oblasti ne vsiljujejo mladinskim organizacijam političnih programov; »Mladinska zveza« je ustanovljena zgolj s ciljem: mladinska kultura in izobrazba; gospa Krupskaja (Lenin) celo v neki brošuri »mladinsko zvezo« najodločneje svari pred posnemanjem komunistične strankarske organizacije, češ, naloga mladine je, da si oblikuje značaj in se usposablja za kulturno in gospodarsko obnovo Rusije. Nestransko mladiča je v vsem enakopravna s komunistično mladino, istotako mladina drugih strank. Soudeležba mladine pri »Čeki« (Čezvičaki): res je sicer, da je bilo mnogo slučajev, kjer je mladina sodelovala pri tej organizaciji, a to je bilo le prva leta po revoluciji; sovjetske oblasti so bile takrat primorane jemati v službo vsakogar, ker so se morale težko boriti proti sabotaži s strani privržencev starega režima, osobito intelektualcev, toda od l. 1921. se v Čeko ni sprejel noben nedoleten več (pod 21 letom). Posurovelost mladine: prinesle so jo s sabo razmere, a oblasti so se resno borile proti njej; komisariat za narodno zdravje je sklical v ta namen številne konference, komisije in kongrese. Boda mladine: za časa lakote so oblasti v prvi vrsti skrbele za deco; dopisnik pravi, da v časih najhujše krize (1919—1920) v Moskvi ni videl tako sestranih otrok kakor jih je videl v raznih mestih Nemčije, čeprav so bile tam razmere neskončno težje. Izprijenost otrok: res je, da se je med šolsko deco neverjetno razpaslo barantanje in goljufanje, mnogo je tudi slučajev seksualne izprijenosti; toda dopisnik je informiran, da v zapadni Evropi v tem oziru ni nič boljše; to so pač izrastki svetovnogospodarskega kaosa; boljševiške oblasti se resno bore proti njim. Celokupno kritiziranje in sabotiranje sovjetskega režima je značilno za ruskega človeka; menda nikjer ni bilo toliko utopistov kakor v Rusiji; teoretski so venomer sanjali o »raju svobode in enakosti« in tudi o revoluciji; sanjali so, a niso storili nikoli ničesar konkretnega. In čudno: ko so boljševiki z odločno gesto zrušili prejšnji sistem, so jim stali ti utopisti kot sovražniki nasproti. Da tako ogrožen državni potres mora začasno povzročiti težke, bolesterne odjeke v gospodarstvu in kulturi, pred pa zahteva ogromno omejitev osebne udobnosti, to je bilo že naprej pričakovati; mnogim pa to ne gre v glavo. Rusija najbolj trpi na dveh zlih: na gospodarskem kaosu in na preobčutnem pomanjkanju zmogljive, poštene inteligence.

V N. E. 8/1923. piše Otto Corbach o ruskih razmerah:

Ruskemu narodu je zgodovinski razvoj vsilil kulturne in državne oblike, ki so tlačile njegovo pristno življenje; za to je moralo priti do zloma. Gotovo pa je, da je boljševizem stopil na svetovno pozornico, preden je dovoljno izšolal svoje sile. Zato tudi uspeh ni bil zadovoljiv, čeprav mora vsakdo občudovati njegovo resno prizadevanje in njegovo velikopoteznost; to posebno na vzgojnem polju. Vodja komisarijata za ljudsko izobrazbo je

A. V. Lunačarskij, ki sta mu prideljena dva namestnika, M. Pokrovskij in E. Litkens. Najvišja instanca tega komisarijata je kolegij, obstoječ iz 6—10 članov, ki mu predseduje Lunačarskij. Za razna področja vzgojstva so postavljeni posebni »komiteji« in »centri«; tako vodi predšolsko in šolsko vzgojo »Glavni komité za socialno vzgojo« (skrajšano: Glavsocvos); znanstveni zavodi in društva, knjižnice, državni arhivi in muzeji, znanstveni del univerz, vse to pa vodi »Akademični center« (Acentr); praktični del univerz, t. j. tehnični, gospodarski in finančni, ter strokovne šole vodi »Glavni komité za strokovno izobrazbo« (Glavprofobr); temu zadnjemu je podrejena tudi učiteljska izobrazba. Vso izobrazbo izven šole, pred vsem politično, vodi »Glavni komité za politično prosveto« (Glavpolitprosvet); temu podrejena gledišča, kino, čitalnice, knjižnice itd.; v njegovi skrbi je tudi pobijanje analfabetizma.

Smernice za šolsko vzgojo so dane z odredbo iz l. 1918. Po tej je uvedena 9-letna šolska obveznost; šolanje je popolnoma brezplačno, učenci naj dobe od šole vsa učila, istotako topli zajutrek; ako traja pouk ves dan, tudi kosilo. Šola — vseh kategorij — je ustrojena kot delovna šola, delovna ne samo kot učni princip, temveč tudi v smislu pravega dela, v produktivne svrhe; delovna šola je urejena socialistično, t. j. v smislu zadrugnosti, torej anti-egoistična. Verouk in verske vaje v šolah niso dovoljene. Pouk je v vseh skupinah za oba spola skupen. Na čelu vsake šole je »šolski svet«, ki je sestavljen iz učiteljstva, iz zastopnikov delovnega ljudstva ter zastopnikov učencev (le od 12. leta dalje) in enega zastopnika pristojne šolske oblasti.

Tako v glavnem naredba; a izvajanje? Pisec je bil od l. 1919—1921. v Odesi v sovjetski prosvetni službi in pozna razmere dobro. Glavna zapreka v izvedbi delovne šole je učiteljstvo; ne shvača njenega pomena. Dažali so mu navodila na podlagi tozadevne literature zapadnih držav in Amerike, namesto da bi v njem zbudili samo pravega duha, ki bi si potem že sam pomagal dalje. Druga ovira vzgojne reforme je konservativnost in nezaupnost kmetijskih mas; to prihaja tembolj v poštev, ker finančijelne težkoče sovjetski vladi ne dopuščajo, da bi dovoljno gmočno vzdrževale učiteljstvo, kljub temu, da so ga močno reducirali, in je isto zato v gmočnem vezano na »dobroto ljudstva«. Radi pomanjkanja učil so že zapli neštete šole, tako da je šolstvo danes še niže kot je bilo pred revolucijo.

Henrich Vogerle, tudi očitavec, piše v N. E. 2/1924. sledeče:

Rusko šolstvo peša; videl sem dosti dobrega, a še neprimerno več slabega. Krivda je največ v tem, ker v šolah samih ni inicijative; oblasti dajejo navodila, a učiteljstvo se ne more ali noče uživeti v novo pedagogiko, temveč resnigirano tava v ideologiji prošle dobe. Komunistična delovna šola raste organsko na obratih: poljedelskih, še bolj pa industrijskih; zasidrana je kar najbolj v realnem, praktičnem, ki modulira in kar najtesneje medsebojno spaja vse učne predmete; stremi se za tem, da se najdejo zakoni kolektivnega delovanja. Upajo, da bodo v mnogih delavcih dobili dobre vzgojitelje; ti so prežeti z duhom kolektivismu in produktivnosti, kar večini učiteljstva manjka; sploh kaže delavstvo izredno zanimanje in požrtvovalnost za novo šolo; na mnogih krajih jo vzdržujejo samo, s čezurnim delom. V javnem življenju je korupcija in sabotaža še vedno jaka, pod vplivom stare ideologije; pravo prenovljenje Rusije pričakujejo od doraščajoče mladine. Glede na številna vprašanja odgovarja: tuje

učitelje sovjetska vlada rada sprejema, samo obvladati morejo ruščino in biti marksistično šolani; imeti morajo tudi pojme o politični ekonomiji. Toda zadovoljstvo najde tam le idealist, ker ima popolnoma proste roke; udobnosti ne sme pričakovati.

Slike iz ruskega šolstva. Šol, ki bi bile konsekvantno zgrajene na novih načelih, je malo; a življenje teh je krepko in bodo postale oscitacijske točke za novo rusko šolo.

Liebknechtova šola v Taškentu. Ustanovilo jo je l. 1918. na lastno iniciativo 6 učiteljev, po vzgojnih načelih komunizma. Izbrali so si za to tamošnji azil, ki se je v njem nahajalo 80 otrok, dečkov in deklic, popolnoma zapuščenih; danes jih imajo 250. Z namenom, da vzgoje aktivne osebnosti, so vzeli v službo produktivno delo; kajti vidni delovni uspehi so najača pobuda k vedno novemu ustvarjanju in inicijativi. Razumljivo, da treba delo prilagoditi otrokovemu značaju; sprva nastopa delo kot igra, nato kot znanstvo, umetnost; šele v višjih razredih dobi gospodarski značaj. Uvedeno je kolektivno delo; ono zbuja socialne instinkte. Šoli je na razpolago sadovnjak, košček polja in nekaj delavnic: za mizarstvo, ključavničarstvo, čevljarstvo i. dr., ob enem z obrtniki. Vse to služi v izvajanje delovnega principa, ob enem pa pomaga vzdrževati zavod. Kaj je dosedanj rezultat te šole? Ker vidijo otroci uspeh pri delu, so ga tudi vzljubili; iz tega je zopet zrasel interes za znanstveno poglobljanje istega; vrt in polje jim daje pobude za meteorologijo, zoologijo, botaniko, biologijo; delavnice, ki sprejemajo celo naročila iz okolice, zopet silijo k poglobljanju matematike, fizike, kemije; zgodovino, zemljepisje, narodopisje spoznavajo z izleti. Izdajajo dve glasili: eno gospodarsko-znanstveno, drugo umetniško, z ilustracijami. Mlajši otroci nimajo določenih nalog; pomagajo — kolikor morejo — starejšim in jih pri delu opazujejo. Najvišja instanca šole je eksekutivni komite, ki ga volijo; v njem so le starejši učenci, učitelji in njihovi pomočniki. Ta komite organizira in vodi poslovanje šole. Znečilno za razmerje učitelja do učencev je, da jim je starejši, izkušenejši tovariš. Ti učenci so vneti komunisti; saj celo višji razredi hodijo organizirati v okolico. (Sen'uškina v N. E. 1/1924).

Industrijska delovna šola v Katur-sku. Na barju, obrastlem z obširnimi gozdom, neda-leč od Moskve, stavijo električno centralo, ki bo dajala Moskvi 50.000 kilowatov. V tej obširni industrijski naselbini nastaja nova šola; nameščena je v 10 poslopih, z 42 učitelji; šole so zgrajene higi-enično in estetično. Industrijski milje daje tudi šoli popolnoma svoje obeležje. Duševni vodja šole je nek kovinski delavec iz Urala. Z neverjetno spretnostjo je uredil iz starih strojnih delov celotno delav-nico, tako da lahko izdelujejo in popravljajo tudi fine strojne sestavine. Tu spoznavajo učenci (in z njimi učitelji!) rabo orodja in stroja in občudovati je, kako ta preprosti pedagog ume zbu'ati ljubezen do stroja in umevanje njegove vrednosti za človeka. Ves pouk se tudi tu naslanja na otrokov milje; opazuje življenje in delovanje v raznih delavnicah, v strojnih oddelkih, v pisarnah, priprave za rezanje šote in ogromne peči, kjer se šota pretvarja v elek-trično energijo; vidi naprave za prehrano delavstva; farmo z 80 mlečnimi kravami, mlin, pekarno, poslo-vanje v prehranjevalnici. Pri vsem tem dobi jasen pojem kolektivnega dela. Dobljene utise predelavajo v šoli: računski, fizikalni, umetniški itd. Pouk se vrši pet dni na teden, poleti zunaj; šesti dan je do-ločen učiteljski izobrazbi, kajti učitelju treba dosti truda, da se popolnoma vglubi v duh novega. Vsakih

14 dni poda učiteljski plenum poročilo o svojem delu, vsak mesec enkrat se sestane plenum učitelj-stva in otrok. Otroci lahko prosto tvorijo klube za igro in predavanja. Dopisnik je pozno v noč našel učiteljice, kako so poučevale delavke v čitanju in pisanju; sploh še nikjer ni videl tako splošne čvrste volje za delo in učenje kakor v tej naselbini. (H. Vogeler v N. E. 10/1923.)

Sola prijateljev narave. Nahaja se v gozdu Sokolniki v Moskvi; nastala je spon-tano: iz nekaj učiteljev in peščice učencev, ki so hoteli neposredno študirati naravo. Danes je šola obširna, urejena kot internat za deklice in dečke; sprejemajo pa sedaj le sirote. Ker vrši šola speci-jalno nalogo, namreč študiranje narave, imajo za učence trimesečno poskusno dobo; kdor ne pokaže daru za to, ga odslové. Stanovanja so preprosta in čista; oskrbujejo jih gojenci sami. Na vseh gojencih je opaziti zdravje in preprosto samozavest; značil-en je zanje čut odgovornosti, ki jih veže na skupno stvar. Posebno poslopje služi v opazovanje živali. Tu žive n. pr. v steklenicah najrazličnejše vodne živali; zraven so znanstvene skice in slike; drugod zopet so neštete stisnjene in posušene rastline, iz okolice in daljnih izletov, zraven istotako slike. V vrtu, ki obdaja to poslopje, so uredili gojenci če-belnjak; tu stoje tudi številne kletke za ptice, ve-čnoma take, ki so jih prinesli s seboj iz daljnih ekskurzij. Pečajo se tudi z rejo kokoši, kuncev in lesic (radi krzna). Imajo celo mladega medveda. Pozimi oddajo večino živali zoološkem vrtu. Ob-delujejo obširen vrt: za lastno kuhinjo, za «meneža-rijo» in za razne poskuse, n. pr. za čebelorejo glede medenja; imajo tudi velik kompleks polja, istotako za potrebo in poskuse. V drugem poslopiu zopet so nameščeni učni prostori, laboratorij z apa-rati, ter prostori za nego in opazovanje žuželk; to poslopje obdaja vzorno urejen botanični vrt. Oskrba vseh živali je v rokah gojencev in se s tem dnevno menjavajo. Imajo lastno tiskarno, ali bolje: litogra-fijo; tu tiskajo svoj časopis, vstopnice za predstave itd. Gojenci igrajo zelo radi in vabijo na predstave tudi delavce in kmete iz okolice. Pečajo se tudi z gospodarskim in tehničnim študijem, predvsem pa s socialnim. Svoje izsledke in spoznavanje objav-ljajo v referatih. Z življenjem v širokem svetu so v zvezi potom dnevnega časopisja, z izmenjavo šolskih časopisov sosednih šol ter z medsebojnimi poseti, tudi z intenzivnim stikom z okoliškim pre-bivalstvom. (H. Vogeler v N. E. 10/1923.)

Tvorniška šola v Moskvi. To je lepa, moderna šolska zgradba, priključena tekstilni tvor-nici. Tu se šola 150 proletarskih otrok od 13. do 18. leta; 75 jih je nastanjenih v šolskem internatu, drugih 75 pa dobiva v šoli opoldne hrano, tako da je ves dan od jutra do poznega večera v šoli. Ab-solventi te šole imajo vstop v Sverdlovo univerzo, ali pa gredo kot delavci in organizatorji v kako veliko podjetje. Najboljšim, ki so absolvirali Sverd-lovo univerzo, stoji odprt «institut rdeče profesure», nekaka univerza višje stopnje; tu se izobrazujejo glavni komunistični učitelji, organizatorji in poli-tiki. Ta univerza obsega 4 letnike in sprejema do 160 dijakov; ti dijaki so že plačani; morajo pa zato v tvornicah delovati kot organizatorji in imeti pre-davanja v Sverdlovi univerzi.

Zdaj pa o življenju v omenjeni tvorniški šoli. Tu zopet vidimo izveden princip nove ruske pe-dagogike; tesno naslonitev na materialno podlago in kolektivno ureditev dela. Delovanje v tvornici izčrpavajo v šoli računski, fizikalni in kemični; pridobivanje surovin vodi v prirodopisje in polje-

delstvo; razpečevanje blaga v zemljepisje; os za zgodovinski pouk tvori razvoj tvorniškega dela sploh, specialno pa tekstilne industrije. Intenzivno goje glasbo, slikanje, dramatsko umetnost, ritmično gimnastiko; vse to daje slavnostnim prireditvam mladine globoko vsebino. Prvi dve leti se morajo

učenci udeleževati dela v manjših delavnicah, pozneje pa v tvornici sami. Internatsko upravo in šolsko organizacijo vodi »svet sedmorice«, ki ga vsaka dva meseca izvolijo učenci izmed sebe; svetu seveda stoji ob strani učiteljstvo in tehnično osebje. (H. Vogeler v N. E. 1/1924).

Vnetost majhnih

Naši dedje so gotovo prav imeli, ko so menili: kadar zahajajo v vasi veliki psi, se jim pridružujejo še mali, da s skupnimi močmi prepodijo z zateglo pesmijo v mrakih skrivajoče se sence. Primera je resnična in jo spoznavamo v svojem življenju dan za dnem. Tudi na šolskem polju. Če je zakonodajalec pri zeleni mizi s svojo šolsko reformo hotel zadati naši šoli, šoli slovenskega ljudstva, z eno potezo smrtni udarec, a je bil zaradi zunanjega sveta toliko previden, da je zategnil to agonijo na dobo nekaterih let, pa se je nekaterih let, pa se je nekaterih majhnih psičkov, izvrševalcev te, v analih našega šolskega življenja proslule obsodbe, polastila nekaka otroška nestrpnost, da že ne morejo pričakati trenutka, da bo našemu slovenskemu otroku odvzeta zadnja kapljica duševne hrane. Leta jim tekó prepočasi in kdo bi čakal na poitalijančenje slovenskega šolstva še dolge in dolge mesece, ko je vendar sredstev na izbiri, da se ta proces »asimilacije« izvrši v hitrejšem ritmu. Tudi je zakonodajalec pri zeleni mizi vezan, ker je za svoje delo odgovoren več ali manj tudi zunanjemu svetu, pred katerim je treba varovati prestiž države! In tako se dogodi in se je pri nas tudi že zgodilo, v nekaterih krajih v večji, v drugih pa morda v manjši meri, da so v tem velikem reformnem koncertu, na katerem se igra mrtvaška koračnica vsemu duševnemu življenju slovenskega ljudstva, poleg velikih psov zalajali tudi majhni psički, ti zadnji sicer v nekoliko bolj piskajočem, a zato nič manj pogubobetajočem tonu. Zraven velikih reformatorjev, ki so sedeli v ministrskih stolčkih, ali pa vsaj v njih neposredni bližini, so se pojavili kot gobe po dežju tudi pri podrejenih uradih prosvetnih ustanov naše dežele še manjši presnavljalci slovenske šole, reformatorji v majhnem stilu, katerih prva skrb je in bo ostala vedno ta, da pospešijo delo šolske »reformne« z vsemi zakonitimi in nezakonitimi sredstvi. Kdo bi pa tudi tako natanko izbiral, ko je vendar tu v igri duševnost nekaterih tisočev slovenskih otrok, ki so po volji samega Rima določeni, da se potopijo v morju italijanske nacionalne zavesti štiridesetmilijonskega ljudstva, potomcev nekoč slavnega in svobodo oznanjujočega večnega mesta? —

Le s primero, navedeno zgoraj, je mogoče označiti delo, ki se je izvršilo v naših tržaških okoličanskih šolah v zadnjih dneh. Ni dovolj, da sta zakon in njegov duševni oče s krutim cinizmom prikrajšali slovenskega otroka v obsegu 25 učnih ur, ki jih isti zakon določa kot stalen, neizpremenljiv tedenski urnik vseh šol v državi, za celih 6 ur italijanskega pouka na račun materne jezika, pa

ti že vstane pri tržaškem mestnem šolskem ravnanstvu mož in kratkomalo izloči iz števila predmetov, ki so se doslej poučevali v materinščini, kar more biti in je po vseh pravilih moderne šolske metodike edino le pravilno, dva izmed najvažnejših in ju postavi v področje italijanskega specialista. Po teh novih navodilih, novih vsaj za tiste šole, ki doslej tega »novuma« niso poznale, se morata pouk zgodovine in zemljepisja vršiti le v italijanščini. In slep bi moral biti, kdor bi ne videl, da sta prav ta dva predmeta najvažnejša pri ustvarjanju duševnosti človeka, ker ne podajata otroku morda kakih suhih maksim in formul, niti nimata nič opraviti z mehničnim oplojevanjem otroškega razuma, ampak sta živi izraz našega življenja, verno zrcalo človeškega snovanja in nehanja na vseh poljih od pradednih časov do današnjih dni! Seveda ne mislimo pri tem n. pr. v zgodovini, na ona gola naštevanja letnic in razdobij, v katerih sta gospodarila po zemlji ogenj in meč, ampak na spoznavanje vsega onega velikega dela v človeški kulturi in civilizaciji, ki je preobrazila človeka od male, neznatne primitivnosti in enostavnosti do današnjega kompliciranega ustroja njegovega življenja, duševnega in materialnega! In pri zemljepisu ne mislimo na ono pusto naštevanje dežel, mest, gora, rek itd., ampak na spoznavanje vesoljstva in naše zemlje v luči naših pridobitev v smislu kulture in civilizacije! Zato tudi ju smatramo za tako važna in ne moremo molče mimo te izgube, ki ne pomeni nič drugega nego zopetno tlačitev naših pravic in tudi nič drugega nego vzkratenje še onih drobtin del, na katerem naj gloda slovenski učitelj še za dobo 2 ali 3 kratkih šolskih let. Da niso pri tem odloku igrali nobene vloge metodični ali ne vemo kakšni drugi vzroki, je na dlani. Tudi sém je posegla politična strast prenapetega nacionalizma, ki mu je le na tem, da vsaj oškoduje svojega bližnjega, če ga ne more že popolnoma izropati. In ta bližnji, naš otrok, bo tudi v resnici oškodovan, ker: kako naj sledi temu zgodovinskemu pouku, ki se vrši v jeziku, katerega pozna v najboljšem slučaju v 10 ali 20 besedah, navadno pa še v teh ne!

Ali naj si gospodje pri mestni šolski oblasti ne delajo velikih iluzij! Škoda na slovenskih otrocih bo v resnici občutna, a nikakor tako velika, da bi ogrožala obstoj slovenske duševnosti v teh krajih. Kajti slovenska duševnost je vstala iz svojih posebnih prilik in razmer tekom stoletij in en odlok več ali manj je ne more ubiti. To je tradicija nekega posebnega življenja, ki je zrasla iz zemlje in ki ne more končati le takrat, ko se nosilci te tradicije povrnejo spet v prah in pepel.

V naših srcih in v srcih naših otrok pa živi zavest, da nismo rojeni za smrt, ampak kot druga ljudstva, tudi — za življenje. — j. c.

Goriška Mohorjeva družba je izdala za l. 1925 naslednje knjige:

1. **Koledar** za navadno leto 1925, z raznovrstno vsebino in številnimi ilustracijami;
2. **Gospodarsko čitanko**, ki jo je uredil agr. inž. Josip Rustja;
3. **Na Indijo**, zgodovinski roman G. P. Dani-

levskega, v prevodu Al. Benkoviča (iz ruščine) in

4. **Preužitkarje**, dve povesti K. V. Raisa, v prevodu Frana Bradača (iz češčine).

Poročila o zborovanju postojnskega in slov. istrskega društva do 10. t. m. uredništvo še ni prejelo. Vzrok?

Iz organizacije

ČLANSTVU ZVEZINEGA ZBORA.

Zadnja vaja in koncert v Gorici sta nas poučila, da zbor brez številnejših vaj ne more napredovati. Večina pevcev prihaja k va'am nepripravljena. Zato nam ni mogoče doseči uspehov, brez katerih ni zborovega obstoja. Skupne vaje bodo imele le tedaj pravo korist, če bodo zborovi člani vsaj tehnično obvladali skladbe. Zato moramo imeti pripravljene vaje po okrožjih, da se bo mogla pri skupnih uvesti tudi zborova in dirigentska šola ter solistično petje.

Koledar nam letos ni naklonjen. Mnogo praznikov pade prav na nedelje, tako da bo mogoča le ena dvodnevna vaja pred Velikonočjo. Samo ob nedeljah je vaja z ozirom na neznamenit uspeh (v času od 8—11 ure) predraga.

Preostane nam torej edina možnost, da izvedemo naše delo v krožkih, katerim bo dajal odbor enotne smernice, nakar bo po nekaterih okrožnih vajah, tudi enodnevna vaja rodila dovoljen uspeh. Ta način učenja bo tudi znanprej najuspešnejši in najcenejši.

V teh krožkih sicer ne bo nikakega pravega razmerja med posameznimi glasovi. Trdijo pa tovariši, ki so že vadili v takih društvih, da se čutijo najbolj sigurne v pesmih, ki so jih vadili v skupini, v kateri so kot edini zastopali dotični glas.

Tudi je edini namen krožkov, da smo pri skupni vaji — prav vsak — tehnično popolnoma pripravljeni, ne samo solistično, marveč da pozna vsak svojo vlogo tudi v celotni harmoniji. Dirigentu bo preostala zgolj interpretacija tehnično že dovršeno zapetih pesmi.

Odbor je porazdelil zbor v tržaški, goriški, šentpetrski in podgajski krožek. Prva vaja krožkov je določena za nedeljo, 1. februarja, druga pa 15.

februarja, zjutraj in popoldne. V teh dveh vajah naj krožki rigorozno naštudirajo **goriški program**.

Skupna vaja se vrši nato 24. in 25. februarja v Trstu.

Vsak izmed članov naj presodi, kateremu krožku pripada, ter naj se 1. februarja javi v prostorih in ob času, ki bodo tekom prihodnjega tedna javljeni za vsak krožek v dnevniku. Vsakdo ve, da je dolžnost opravičiti se, če izostane od vaje.

Novi člani naj — vsaj posamezno — naštudirajo tudi vse ostale pesmi, ki so se peče na turneji.

Posameznih glask ni več na razpolago in se zato priporoča pevcem, da si jih ob prvi priliki prepisejo. Kdor želi pa partiture: 33 zborov (Glasbena Matica), 12 Lajovčevih, Prvi plameni, Otroške pesmi (Kokošar), naj javi število izvodov tov. Logarju na Opčinah, da jih skupno naročimo.

Stroški prvih dveh vaj se povrnejo pevcem pri sledeči skupni vaji v Trstu.

Pri vaji 28. dec. l. l. so nekateri člani izostali, ne da bi se opravičili. Opravičba je vsekakor najmanj, kar sme odbor zahtevati od članstva v takem slučaju. Zbor, ki išče prvenstvo in ki hoče pokazati, kako naj se poje, mora biti pripravljen na najstrožjo kritiko, kadar nastopa. Zavedamo se, da brez stroge kritike ni napredka. O priliki našega nastopa v Gorici smo čuli celo preostre kritike, ki so si jih nekateri naši malo naklonjeni »prijatelji« razlagali kakor popoln neuspeh zbora. To nas ne moti. A storiti moramo vendar tudi sami vse, kar je umetniškemu zboru potrebno, da se izognemo upravičenosti kritike. Najnujneje je, da smatramo svoj zbor sami za resno ustanovo.

Odbor.

Samoizobraževalno delo ponekod najlepše napreduje, drugod spi — s sestavo okrožij vred. Do delegacije bo že še najti vzrokov za opravičbo...

Feljton

Tragedija Puškinove smrti.

Koncem meseca maja 1924. je praznoval slovenski svet jubilej posebne vrste: 125-letnico rojstva Aleksandra Sergejeviča Puškina, doslej nedosežnega ruskega pesnika, po očetu Rusa, po materinem sorodstvu pa potomca znamenitih afriških črncev. Ruska literarna zgodovina poudarja vedno nanovo to dejstvo ter sodi, da se je mogel samo iz tako bujne krvne mešanice poroditi duh, ki mu Rusija še danes nima naslednika.

Življenje in delo A. S. Puškina je pri nas nekoliko znano. Zategadelj se omejujem tu le na nekatere važnejše datume. Prvo vzgojo je dobil pesnik v domačem krogu, v obitelji s plemenitaškimi tradicijami. Licej je obiskoval v Carskem selu in ko je imel osemnajst let, je stopil v državno službo. Dodelili so ga diplomaciji, za katero pa je bil premalo molčeč. Zato je moral kmalu iz Petrograda na jug.

Ta doba je za Puškina posebno važna. Že prej na liceju je pisal pesmi, zdaj pa mu je postala literatura naravnost poklic. Prvo njegovo večje delo je romantični epos pod Aristovim vplivom »Ruslan in Ljudmila«, katerega je sprejela tedanja Rusija s odklonilno gesto. A pesnik je kmalu prišel na svoj račun: takoj ko se je seznanil z Byronom, mu je bilo jasno, da je našel svoje pravo torišče. Puškin je sedaj pisal nepretrgoma. Izdal je »Kavkaškega ujetnika« »Baščirajski vodometa« in »Cigane«.

Izredno pomembno pa postane v njegovem življenju leto 1823., t. j. leto početka romana v verzih »Onjegin«.

L. 1824. je moral pesnik radi svoje eksplozivne nature v prognanstvo na očetovo posestvo Mihajlovsko. Tam je napisal drugo poglavje »Onjegina«, in pa tragedijo v Shakespearovem duhu »Boris Godunov«. V naslednjih letih je nastala znamenita »Poltava«, mnogo liričnih pesmi in konec »Onjegina«, ki je življensko delo pesnikovo. Poleg tega je napisal Puškin več dramatičnih scen (Skopi vitez, Mozart in Salieri, Kameniti gost itd.). Pisal je tudi novele, med katerimi je znana »Kapitanova hči«, »Pikova dama« in druge. Puškinovih del število je veliko. Bil je kot stvaritelj ne le elementaren, ampak tudi zelo raznovrsten in je z ozirom na svojo kratko življensko dobo (učakal je samo 37 let) ustvaril kvalitativno in kvantitativno ogromno. »Bil je začetnik, ne izpopolnjevalec ruske kulture, pesnik nedovršenih načrtov, v romanu in noveli, liriki in drami je bil med prvimi prvi ali sploh edini« pravi o njem Merežkovski.

Puškin je zgodaj dozorel. Merežkovski ga glede zrelosti stavi v isto vrsto z Goethejem in pravi: »Puškin ni bil Byron, ki je dozorel in razvil v sebi zmožnost do svojega 25. leta. To je bil marveč Goethe, Goethe, ki je umrl star sedemtrideset let in je ostavil svetu le svojega »Wertherja« ter osnutek za prvi del »Fausta«. Pesnikova smrt pa ni golo naključje. Puškinov konflikt z njegovo ženo ni nič drugega kot ponovitev tragedije njegovega življenja, ki je bilo skoz in skoz boj genija z barsko domovino«.

Predno preidem na dogodke, ki so povzročili pesnikovo smrt, hočem citirati pismo, ki ga je pisal Puškin svojemu bratu l. 1822. in je zelo značilno za pesnikov življenjski nazor. Ta dokument se glasi: «Sedaj si v letih, ko je treba misliti na poklic. Razložil sem ti že, čemu se mi vidi primerno, da se posvetiš vojaščini.

Imel boš opraviti z ljudmi, katerih še ne poznaš. Misli v začetku vselej kar mogoče slabo o njih. Tako se boš le malo varal. Ne sodi jih po svojem srcu, ki je plemenito in dobro in vrhu tega še mlado. Zaničuj jih na najvljudnejši način! Tako se boš zavaroval pred predsodki in zaprekami, ki te bodo spremljale pri vstopu v življenje. Bodi hladen napram vsem; familijarnost škoduje najbolj. Čuvaj se posebno občevanja s predstoiniki, pa najsi te še tako vabijo! Bodi prepričan, da se bodo kmalu dvignili nad tebe in da jim bo v veselje ponižati te baš tedaj, ko boš najmanj pričakoval.

Ne podvzemaj ničesar iz gole vpljudnosti in čuvaj se prizanesljivosti! Ljudje je nikoli ne razumejo prav in so pripravljeni zamenjavati jo z nizkotsjostjo.

Zavračaj dobrotljivost! Ljudje jo izkazujejo največkrat z zahrbtnimi nameni. Ogibaj se protekcije, ki podjarmlja in ponižuje!

Rad bi te posvaril še pred zapeljivostjo prijateljstva, toda ne upam spraviti se nad tvojo dušo v dobi najslajših sanjarij. Vse, kar bi ti mogel povedati glede žensk, je brezpomembno. Omenjam samo eno: čim manje ljubiš žensko, tem sigurneje jo obvladaš. Kaj takega pa leži le starim opicam iz osemnaštega stoletja. Da bi pa ono, katero boš ljubil, tudi obvladal, tega ti želim od vsega srca.

Ne pozabljal nikoli na zavedno žalitev! Ne govori o tem in ne maščuj se za žalitev z enakim sredstvom.

Če nimaš sredstev, ne prikrivaj svoje potrebe! Ne izposojaj si denarja in trpi rajši pomanjkanje. Ta pravila, katera sem ti naštel v tem pismu, izvirajo iz mojega lastnega izkustva in te lahko obvarujejo pred trpljenjem in obupavanjem.

Puškin je bil torej že kot 23-leten mladenič zrel človek. Imel je jasno opredeljeno stališče do vseh eventualnosti, ki ga lahko srečajo v družbi.

(Dalje).

Razno

Gospodom pri kr. šol. skrbništvu v Trstu. Razun najrazličnejših vrst učiteljstva (provvisorio, effettivo, di ruolo ordinario, — straordinario ecc. ecc.) živijo tudi taki, ki niso ne učitelji, niti penzionisti, ampak so na poti od učiteljevanja do penzije. Imenujejo se «maestri di aspettativa».

Je to posebna vrsta ljudi. Njih posebnost obstoja v tem, da jih najbrže «aspettativa» usposablja živeti — od zraka. (Blaženi oni!) Ne verjamete?

Evo vam slučaj:

Stari, zaslužni učiteljci je bil menda meseca maja l. 1924. dan dekret za «aspettativo» z opombo, da bo prejemala polovično plačo.

O kakih «aspettativi» ni slišala še nikoli in si je razlagala, da pomeni to — «počakaj malo».

In — prav je sodila! Saj res čaka, namreč — plačo. Veste, gospodje, zadnjo plačo je dobila za mesec maj, a potem niti beliča, kar pomenja, da je že nad pol leta brez plače.

Pa še neka, gospodje! Z marsikatero strani in že večkrat ste bili na ta slučaj opozorjeni, a vedno zaman!

Prip. uredništva: Ker traja «aspettativa» lahko dve leti in se tovarišici ne nakaže na vse pospešbe polovična plača, do katere ima pravico, ne preostaja druga pot kakor tožba. Morda bo stvar hitreje rešena.

Učiteljstvo v Franciji. Podčrtati je treba v teh napetih razmerah med Francijo in Nemčijo širokogrudnost francoskega učiteljstva. Glavna učiteljska zveza, Syndicat national des instituteurs de France, ki šteje blizu 70.000 članov, je obravnavala na svojem prvem zborovanju po vojni temo: Naš program za vzgojo proti vojni, in se je poudarjalo, da v pedagoški internacionalni ne sme manjkati noben narod. Tačas se intenzivno bavi s reformo zgodovinskega pouka; odstraniti hoče vsa šovinistična pretiravanja in po-tvorbe. Preustrojiti ga hočejo v smislu človečanstva; ostro protestirajo proti militarizaciji šole. V tem smislu pišejo tudi glasila zveze: Revue de l'enseignement primaire in pa L'ecole emancipée. Društvo socijalističnega učiteljstva Fédération des membres de l'enseignement, ki šteje 12.000 članov,

je nabralo znatno svoto za podporo nemške dece; mnogi izmed njih so radi svojega odločnega nastopa prišli ob službo. — V nemškem učiteljstvu z malimi izjemami take širokogrudnosti ni videti. Še danes se rado pohvali: nemški «Schulmeister» je dobil bitko pri Sadovi in Sedanu. (N. B. 7/1924).

Književnost in umetnost

Narodni koledar.

Primismo «Narodni koledar Jurina i Franina za Istru», kojeg ne možemo a da toplo ne preporučimo našem narodnom na službu naroda i prosvete uvek pripravnom hrvat.-srpskom učiteljstvu Istre. Koledar je vrlo pomno sastavljen, te pruža našem čoveku sve što može uopće dati jedan pučki koledar. Zanimiv je, poučan, zabavan i dobro došao svakom Jugoslovenu Istre bilokojeg stališa, položaja i inteligencije. Pošto će biti naskoro rasprodan, znak je, da odgovara svrsi i da je pogodio narodnu žicu.

Mi uopće preporučamo sve dosadanje publikacije (Narodne istarske pjesme), te buduće što će izdati novostanovljena «Istarska knjiž. zadruga» u Trstu, da širi prosvetu medju našim narodom u Istri. Naše učiteljstvo čini i činiće svoju kulturnu dužnost. Biće nam milo buduli i slov. braća, učlanjena u našoj «Zvezi», nabavila spomenute knjige, pa da upoznaju i potpomognu siroticu Istri.

Koledar (2 L) i «Ist. narodne pjesme» (2.50 L) dobivaju se kod uprave «Istarske riječi» Trst, Via S. Francesco d'Assise, 20/L.

Francè Stelè: Oris zgodovine umetnosti pri Slovencih. Kulturnozgodovinski poskus. — Knjiga opisuje razvoj umetnosti na Slovenskem (stavbarstvo, kiparstvo in slikarstvo) od najstarejših časov do danes. V zvezi s kulturnimi dogodki doma in v tujini, v kolikor so sodelovali v našem duševnem življenju, je očrtan duh našega umetnostnega ustvarjanja ter so navedeni najvažnejši umetnostni spomeniki in najbolj odločilne umetniške osebnosti. Vsled tega je knjiga naša prva umetnostna zgodovina. Delo krasijo mnoge slike v tekstu in na prilogah. Z ozirom na to je cena knjige (60 Din.) zelo nizka.